

Kirsä Mäkinen

Peruspalkaton ylimääräinen maanmittausinsinööri ja kuuluisa "mersunsa" 1930-luvulla.

Sirkkan jäljillä Viipurista Kouvolaan

Sirkka Liakka oli ensimmäinen TKK:n maanmittausosastolta valmistunut nainen ja samalla Pohjoismaiden ensimmäinen kenttätöissä toiminut naismaanmittari. Sirkkan vaiheet sivuavat myös maamme historian kohtalon käännteitä.

TÄHÄN JUTTUUN ainekset on saatu pääosin Sirkkan omasta kynästä – *Maanmittausinsinööri*-lehden artikkelista sekä Maanmittausmuseon kokoelmiin tallennetusta "haastattelusta". Itse en Sirkkaa henkilökohtaisesti tuntenut. Tapasin hänet kerran, 1990-luvun alussa, naismaamittarien illanvietossa. Vastavalmistuneena keltanokkana hädin tuskin tiesin, kuka Sirkka on.

Polyteekistä moottoripyörän selkään

Polyteekkiin pyrkiminen oli Sirkalle itsestäänselvyys, maanmittaus ei. Ensimmäinen kosketus alaan tuli kesällä 1926, jolloin tuore ylioppilas oli töissä

enonsa apulaisena. Polyteekin ohjelman haettuaan ja opintojen sisältöön tutustuttuaan alan valinta oli kuitenkin selvä: *"Päädyin maanmittausosastoon arvioiden sen juridis-teknillis-luonnontieteellisenä vastaavan lähinnä omaa mielenkiintoani ja olevan samalla tiedettä soveltavana inhimillistä elämää lähellä, mikä myös oli tähtäimessäni uran valinnassa."*

Opiskeluaikana Sirkka työskenteli kesäisin enonsa harjoittelijana, palkkana *"täysihoito työaikana ja pikku seteli silloin tällöin"*.

Sirkka Liakka valmistui vuonna 1931 ja aloitti työt itsenäisenä maanmittarina Viipurin läänissä tammikuussa 1932. *"Alunperinkin suunnittelin virkauraa*

*hallinnolliselle puolelle konttoriin, mutta katsoin myös perusteellisen kenttäkoke-
muksen olevan ehdoton edellytys kont-
toriviran hoitamiseksi hyvin.”*

Kulkuvälineeksi Sirkka hankki tavara-
merkikseen muodostuneen sivuvaunulli-
sen moottoripyörän. Oma kulkupeli hel-
potti työntekoa, kun ei ollut riippuvainen
harvoista bussivuoroista. Sivuvaunussa
kulkivat toimituspaikalle työvälineet:
prisma, mittanauha, tikkunippu, piikki
pyykkien numeroimiseen sekä asiakirjat.
Kulkuneuvon valinnan ratkaisi raha –
moottoripyörää parempaan eivät vastaval-
mistuneen maanmittarit varat riittäneet.

Taksapalkollisen arkea

Työtä tehti taksapalkalla ja palkkiot mak-
settiin vasta sitten, kun toimitukset oli
saatu päätökseen. *”Ne [laskut] ruuhkau-
tuivat kevätkäydelle ja kesän töistään sai
palkkion usein vasta seuraavana keväänä
– mikä odotus ei ollut peruspalkkaa tai
-palkkiota vaille olevalle ylimääräiselle
maanmittausinsinöörille mikään lysti.”*

Maanmittauskonttoriin päin pidettiin
muuten matalaa profiilia. *”Kun vasta-
alkaja kenttämittari oli varsin vähäpätöi-
nen olio, pyrki hän konttorissa olemaan
mahdollisimman näkymätön, sillä puhut-
telu pelkästään toimituksissa havaituista
virheistä ei ollut omiaan piristämään,
varsinkin kun omasta mielestään oli oi-
keassa”,* kirjoitti Sirkka muisteluksiaan
maanmittausmuseolle.

Maanmittaushallitus tuntui tuolloin
kenttämittarista melkoisen etäiseltä (ja
taitaa olla sitä monille edelleen). *”Koske-
tus maanmittaushallitukseen oli täysin
olematon. [- -] Tuntui siltä, että maan-
mittaushallitus oli nostanut itsensä niin
korkealle korokkeelle, ettei kenttämittaria
korokkeen varjosta huomannut.”*

Koskas se oikea maanmittari tulee?

Asemastaan maanmittausosaston ensim-
mäisenä naisopiskelijana ei Sirkkan mu-
kaan ollut sen kummemmin hyötyä kuin
haittaakaan. Erityiskohtelua ei saanut,
vaan opiskeluun osallistuttiin ja harjoitus-
työt tehtiin siinä missä muutkin.

Toisin oli työelämässä. Siellä kentällä
liikkuva, moottoripyörällä paikalle kaa-
sutteleva maanmittarinainen herätti usein
kummastusta. Oli ennenkuulumatonta,
että taloon ajoi nainen sivuvaunullisella
moottoripyörällä ja esitteli itsensä maan-
mittariksi. Olikin tavallista, että isännät
jäivät toviksi odottelemaan sitä oikeaa
mittaria ennen kuin uskoivat, ettei ketään
toista tule.

Kerran taas isäntä päivän päätteeksi
tokaisi mittarille, että nyt mennään
saunaan ja otetaan viinaa. Kun Sirkka
vastusteli, ettei se oikein passaa, ih-
metteli isäntä: *”Eivät ole mittarit ennen
saunasta ja viinasta kieltäytyneet.”* Isäntä
hölmistyi pahanpäiväisesti, kun Sirkka
kertoi olevansa nainen. Oli nimittäin
luullut koko päivän, että tuo moottori-
pyöräasuinen, hattupäinen olento, jonka
kanssa oli kierretty metsissä mittaamassa,
oli mies.

Kentältä konttoriin

Vuonna 1937 Sirkka siirtyi Viipurin läänin
maanmittauskonttoriin aluksi arkiston-
hoitajaksi ja myöhemmin tarkastajaksi,
ja jatkoi sodan jälkeen perustetun Kymen
läänin maanmittauskonttorissa. Viipurin
läänin maanmittauskonttori jäi pahasti
sodan jalkoihin, ja Sirkkan tehtävänä oli
järjestellä evakuoiteja ja muuttoja sekä
– aina kun olot sen sallivat – arkiston
normaalia toimintaa.

Jo rauhan aikana 1930-luvulla arkis-
toon oli hankittu evakuoiteja varten
tarpeelliset laatikot ja muuta välineistöä.
Myös arkistolaatikot oli suunniteltu
liikuteltaviksi, mikä helpotti evakuoinnin
toteuttamista. Asiakirja- ja karttakaapit oli
rakennettu niin, että ne saatiin suljettua ja
pakattua tukevasti kuljetusta varten.

Syksyllä 1939 määrättiin konttori
tyhjennettäväksi ja siirrettäväksi muualle.
Konttorin eteen, pistoraiteelle, oli siirretty
yhdeksän tavaravaunua, joihin tavarat
kuljetettiin arkistoa myöten. Kun kaikki
oli saatu pakattua, alkoi odotus. Toiminta
oli hiljaista, puhelinpäivystys hoidettiin ja
yhteyksiä eri viranomaisiin ylläpidettiin.
Aikaa jäi muuhunkin kuin normaaleihin

virkatöihin. Työntekijät kokoontuivat pii-
rustussaleihin, joissa aika käytettiin hyö-
dyksi kutoen armeijalle sukkaa, käsineitä,
kypäränsuojuksia ja muuta tarpeellista.
Toiminta lievitti jännitystä, jota lähdön
uhka merkiksi.

Äkkilähtö Viipurista

Odotuksen keskelle saapui kuitenkin
määräys purkaa tavarat takaisin konttorin
tiloihin. Juuri kun tavarat oli saatu takai-
sin, arkisto järjestykseen ja junavaunut
lähetty pois, alkoi Viipurin pommitus.
Konttori oli nyt saatava pois Viipurista,
ja nopeasti.

Määränpäähänä oli aluksi Mikkeli, josta
matka jatkuikin Iisalmeen. Tilat saatiin
kaupungintalosta ja samassa pihapiirissä
olevasta Poliisilaitoksen talosta. Arkistot
purettiin uusille paikoilleen, ja kun hen-
kilökuntakin oli löytänyt tiensä uuteen
sijoituspaikkaan ja katon päänsä päälle,
elämä alkoi asettua uomiinsa poikkeus-
oloista huolimatta.

Kunnes sitten helmikuun 17. päivä al-
koivat Iisalmen pommitukset. Poliisilaitos
sai täysosuman ja syttyi räjähdysmäisesti
palamaan. Kaupungintalokin sai osansa.
Konttorin henkilökunta ehti kuitenkin
viime hetkellä turhaan. Samassa raken-
nuksessa työskennelleet poliisit eivät
olleet poistuneet hälytyksen tullessa ja
saivat surmansa.

Poliisilaitoksen palo vei mukanaan
maarekisterin. Pommituksessa säilyneet
arkistot oli nyt saatava kiireen vilkkaa
turvaan tulenarasta paikasta. Uudet tilat
järjestyivät maalaiskunnan puolelta. Ai-
neisto siirrettiin useassa erässä pienellä
VPK:n kuorma-autolla, joka oli arkiston
siirtäjien käytössä myöhään illalla ja aikai-

**Sirkka Liakka teki pitkän uran
maanmittaushallinnossa. Kuva
on otettu tammikuussa 1974,
jolloin Liakka jäi eläkkeelle.
Työura oli alkanut toimitus-
insinöörinä Viipurin läänissä
vuonna 1932.**

Naismaamittarien arkisto

"Voitaisko perustaa myös vasenjalkavaivaisten sarja!" Pirkko Nieminen ja Sirkka Liakka maanmittausväen suunnistuskilpailuissa syyskuussa 1980. Sanavalmis Sirkka Liakka oli tunnettu sutkauksistaan, joita on myös koottu Sirkan vitsikirjaan.

sin aamulla, silloin kun autoa ei tarvittu VPK:n ajoihin.

Maarekisteri oli siis tuhoutunut pommituksessa. Onneksi halkomisarkisto ja arkiston säilytysluettelot olivat säilyneet, ja uuden maarekisterin muodostaminen aloitettiin saman tien. Työ oli vaati tarkkuutta ja vei aikaa. Tehtävä oli valtava: silloisen Viipurin läänin maarekisteri

kattoi 68 kuntaa ja 140 000 rekisteriyksikköä. Työtä tehtiinkin myös maanmittaushallituksessa ja muissa maanmittauskonttoreissa. Moskovan rauhassa Suomen puolelle rajaa jääneiden kuntien maarekisterikonseptit saatiin valmiiksi jo vuoden 1941 aikana.

Aivan täydelliseksi maarekisteriä ei saatu. Joitakin arkistoon siirtoa odottaneita asiakirjoja tuhoutui sodassa ja isojaon arkisto oli ollut pakko jättää Viipuriin, koska sen arkistolaatikat eivät olleet yhtä helposti liikuteltavia kuin muun arkistoaineiston.

Monen mutkan kautta Kouvolaan

Arkisto muutti Hämeenlinnaan vuonna 1940, josta se sai tilat Hämeen läänin maamittauskonttorin kyljestä. Jatkosodan aikaan, loppuvuodesta 1942 konttori asiakirjoineen muutti takaisin Viipuriin. Taso- ja rullakartat jäivät kuitenkin Hä-

meenlinnaan ja Mikkeliin, mikä loppujen lopuksi oli onnekas sattuma, vaikka tuotinkin lisävaivaa päivittäisessä työssä.

Elämä asettui Viipurissa pikku hiljaa normaaliin järjestykseensä, kunnes kevättalvella 1944 alkoi jo olla ilmassa huolestuttavia merkkejä. Konttorin väki ehdottikin pariin otteeseen, että Viipurista siirrettäisiin pois kaikki sellainen aineisto, joka ei ollut päivittäisessä toiminnassa välttämätöntä. Pyyntöön ei kuitenkaan suostuttu.

Kannaksen suurhyökkäys kesäkuussa 1944 muutti tilanteen kertaheitolla. Viipurista oli lähdettävä ja äkkiä. Tavarat pakattiin siirtokuntaan 15.–17. kesäkuuta, mutta ratapiha oli pommitettu eikä junaliikenne toiminut. Ainoa vaihtoehto olivat kuorma-autot, jos niitä jostain saataisiin. Laatikoitten rivit jäivät käytäville odottamaan kuljetuksia, kun henkilökunta lähti jalan kohti Tienhaaran asemaa toivoen junakuljetuksen heille sieltä järjestyvän.

Osa henkilökunnasta jäi Viipuriin kuljetusautoja etsimään. Seuraavana päivänä he onnistuivatkin saamaan käsiinsä kaksi autoa, joihin saatiin pakattua maarekisterit, arkiston säilytysluettelot sekä toimiston kirjanpitoon ja kassanhoidtoon liittyviä papereita. Kuorma-autot ja jäljelle jäänyt henkilökunta matkasivat Kaipiaisiin.

"Siinä olimme Kaipiaisten koululla maarekistereittemme ympärillä ilman asiakirja-arkistoamme ja asiakirjojen mukana olleita karttoja. [...] Ei ollut kiertokirjeitä, kirjelmiä, asetuksia, ohjeita, ei edes taksaa. Tätä ihmetellessämme tuli uusi määräys: oli siirryttävä viipymättä Iittalaan."

Sirkka jäi neljän muun kanssa huolehtimaan tavaroiden siirrosta, kun etujoukot lähtivät Iittalaan järjestämään asunto- ja työtiloja. *"Konttorin muuttojen käytännöllinen järjestely alkoi olla experttihommiani."*

Olot olivat niukat ja kekseliäisyyttä vaadittiin. Olipa konttorin väellä Iittalassa yhteinen ruokatalouskin. Näin jokainen sai ainakin kerran päivässä lämpimän aterian, siihen kun kaikilla ei ollut mahdollisuutta kortteereissaan.

Iittalasta siirryttiin jälleen Hämeenlinnaan syksyllä 1945. Siellä Kymen läänin maanmittauskonttori toimi vuoteen 1955 asti, jolloin vihdoin päästiin oman katon alle Kouvolaan. Yli kymmenen vuotta kestänyt evakkomatka oli päättynyt.

Elämä hymyilee joskus hampaat iverissä

Sirkka Liakka oli syksyllä 1956 hakenut Kymen lääninmaamittausinsinööriin

virkaa, muttei päässyt edes kolmannelle ehdokassijalle. Huolimatta siitä, että oli luotsannut konttoria sen kaikkien evakkovaiheiden läpi. ”Ainahan elämä hymyilee, mutta joskus hampaa irvessä”, kuului Sirkkan hirtehdin kommentti vuosia myöhemmin.

Valinnasta sisuuntuneena Sirkka päätti ottaa härkää sarvista ja astua ”suoraan suden suuhun” lisäpätevyyttä hakemaan. Hän aloitti maanmittaushallituksessa jakoasiointimistossa esittelijänä tehtävään muun muassa maanjako-oikeuksien päätöksistä annettavien lausuntojen valmistelu.

Kun länttärin paikka tuli uudelleen auki syksyllä 1965, Sirkka tuota paikkaa haki ja tuli myös valituksi. Loppujen lopuksi kausi maanmittaushallituksessa koitui hyödyksi, ei pelkästään puuttuvan lisämeriitin saamiseksi, vaan myös siksi, että se avasi kuvaa maanmittaushallinnon toiminnasta.

Asioiden hoitoa ylöspäin helpotti kausi maanmittaushallituksessa. Henkilöt ja organisaatio olivat tuttuja, siis kuka virkamies mitään asiaa hoiti. Eli Sirkkan sanoin: ”Näin asiat saatiin ainakin kaatumaan eteenpäin, jollei kokonaan toteutettua, yhdellä kertaa.”

Syksyllä ja talvella 1972–73 hieman ennen eläkkeelle jäämistään Sirkka Liakka osallistui vielä Saaren uusjaon valitussumman käsittelyyn. Alueelle oli syntynyt vesijättöä syntynyt, kun järven pintaa oli laskettu, ja toistaalta myös tilukset halkonut uusi valtakunnan raja synnytti tarpeita tilusjärjestelyihin.

Käsiteltäviä valituksia oli kaikkiaan 132 ja jokainen vaati katselmuksen maastossa. ”*Vaikka en mikään hölkkähullu olekaan, oli mukavaa todeta miten liikunta maastossa koko syksyn ajan sujui yhä keveämmin eikä paikattu jalkani sen paremmin kuin arpinen sydänekään tehnyt estettä katsemuskierroksilla; tähän ikääntynyttä myös ilahdutti.*”

Sirkka Liakka jäi eläkkeelle vuoden 1973 lopulla. Virkauraa maanmittaushallinnossa oli silloin takana 8 päivää vailla 40 vuotta.

Kirjoittaja on naismaanmittarit ry:n sihteeri ja ”arkistonhoitaja”. Sähköposti kirsi.makinen@maanmittauslaitos.fi.

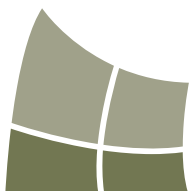

LÄHTEET

Sirkka Liakka: Entisen Viipurin läänin maanmittauskonttorin vaiheita v:n 1939 jälkeen. Maanmittausinsinööri. 1-2/1966.

Haastattelu tekniikan museota varten. Sirkka Liakka, huhtikuu 1975.

Kursivoidut kommentit lainauksia Sirkkan kynästä.

BLOM

- Ilmakuvaus ja ortokuvat
- Laserkeilaus

- HawkEye-laserkeilaus
- Kartoitus ja maastomallit

- Pictometry®
- 3D Photonav®